

γοὶ τῶν συμφερόντων, ὁ μὲν τοῦ οἴκου, ὁ δὲ τῆς κοινωνίας, ἀλλ' εἶναι κυρίως καὶ ἀστέρες φωτὸς, ἐξ ὧν πάντες φωτίζονται καὶ διευθύνονται εἰς τὰ ἔργα τῶν. Ὅθεν ἡ ἀπουσία τῶν εἶναι ἀπουσία ὀμμάτων καὶ φωτὸς, ἐγκαταλείπει ὀπισθὲν τῆς τὰ πάντα σχεδὸν ἐν τῷ σκότει, καὶ πολλάκις φέρει καὶ τὴν διάλυσιν τῶν πραγμάτων.

17. » Ζεὺς τοι κολαστὴς τῶν ὑπερκόμπων ἄγαν
» Φρονημάτων, εὐθυνοσ βαρὺς. »

Οὐδεὶς καὶ δι' οὐδένα λόγον ὀφείλει ποτὲ νὰ ὑψοῦται ὑπεράνω ἑαυτοῦ, διότι τῶν ἐπηρμένων κεφαλῶν καὶ τετυφωμένων πνευμάτων, αὐστηρὸς καὶ ἀδυσώπητος τιμωρητὴς εἶναι ὁ Θεὸς, ὅστις ἀντιτάσσεται εἰς τοὺς ὑπερηφάνους καὶ ταπεινώνει αὐτοὺς.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΟΣ.

18. » Εὐρημον ἡμᾶρ οὐ πρέπει κακαγγέλω
» Γλώσση μιαίνειν »

Φαιδρὰν καὶ πανηγυρικὴν ἡμέραν δὲν πρέπει νὰ μιαινῶσιν, ἢ νὰ καθιστῶσι σκυθρωπὴν, δυσάρεστοι καὶ θλιβεραὶ ἀγγελίαι. Ἡ εἰς τὴν ἐπιούσαν τούτων ἀναβολὴ, οὐδεμίαν ἐπιφέρει βλάβην.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΗΝΙΑΙΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. Φεβρουάριος 1883. ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ'.

ΚΑΤΑ ΤΙΝΑ ΤΡΟΠΟΝ ΔΡΩΣΙΝ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.

(Συνέχεια ἰδ. Τεύχ. Γ'.)

Ε'.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων ἀνῆλθεν ὁ ἐνγλικιοθεὶς Ὅθων, πρῶτος Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων,

ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἡ ἀνοδος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐξουσίᾳ εἰσήγαγε τὸ ἔθνος εἰς τρίτον στάδιον καὶ ἑτέραν μεταμόρφωσιν. Ἡ μεταμόρφωσις αὕτη τὸ ἀνεβίβασεν εἰς ὑψηλοτέραν περιωπὴν, ἐχορήγησεν εἰς αὐτὸ ὀριστικώτερον πολιτικὸν τύπον καὶ εὐρυθμοτέραν ἐνέργειαν, καὶ τὸ κατέταξεν εἰς τὴν χορείαν τῶν βασιλευομένων κρατῶν. Ὁ νέος Ἡγεμὼν ἔλκων τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ φιλελληνικωτέρου καὶ γενναιοτέρου τῆς Γερμανίας βασιλικοῦ οἴκου, μετήνεγκεν ἐν τῇ θετῇ αὐτοῦ πατρίδι τὸν φιλελληνισμόν καὶ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα, ἅτινα εἶχε θηλάσει ἐξ αὐτῆς τῆς κοιτίδος εἰς τὰ πατρικὰ ἀνάκτορα. Τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ προτερήματα, ἐξ ὧν ἐκοσμεῖτο, ἀνεπτύχθησαν ἐν τῇ Ἀρχῇ εἰς ὅλον αὐτῶν τὸν πλοῦτον καὶ τὸν φιλοφροπικὸν χαρακτήρα. Ἐπειράθεισαν μὲν ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ ραδιουργία, νὰ ἐπισκιάσωσιν αὐτὰ μετὰ τὴν ἐνθρόνισίν του, καὶ νὰ καταδείξωσι τὸν ἀγαθὸν Ἡγεμόνα ἀνίκανον πρὸς ἐπιτέλειαν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς εἰς ἣν ὠρίσθη, πλὴν ἀπέτυχον εἰς τὰς ἐπικειλημμένας ἀποπείρας των· μολοντοῦτο δὲν ἔπαυον καὶ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ νὰ παρενθέτωσιν ἐκ διαλειμμάτων προσκόμματα εἰς τὴν πορείαν του.

Ὁ Βασιλεὺς Ὀθων, δὲν ἦτο βεβαίως ἕκτακτος νοῦς ἢ ἑξαλλος μεγαλοφυΐα, κατεῖχεν ὁμῶς ὀρθόνοιαν καὶ εὐθυκρισίαν, καὶ τόσας ἑτέρας ἰδιωτικὰς καὶ δημοσίας ἀρετὰς, αἵτινες ἀνεπλήρονον μετὰ τόκου, τὰς ἐλλείψεις ἐκείνας, ὡς καὶ τὰ παραπτώματα ἴδια τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ἅτινα κάποτε παρετηροῦντο ἐν τῇ κυβερνήσει του. Ἦτο πραότατος καὶ προσηθέστατος, φιλελεῆμων καὶ ἀμνησίκακος, δίκαιος καὶ φιλόπρονος, ἠθικώτατος καὶ φιλόνομος. Ὅ,τι ὁμῶς προπάντων κατεδέσποζε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν του,

ἦτο ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀφοσίωσίς του, ἡ συνετὴ μέριμνα πρὸς τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸ μεγαλεῖδόν της, καὶ αἱ εὐνοϊκαὶ πρὸς πάντας αὐτοῦ διαθέσεις, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδεὶς δύναται νὰ χρηματίσῃ ὠφέλιμος πρὸς τοὺς ὁμοίους του, διότι πᾶν ὅ,τι τις εὐνοεῖ, κάμνει αὐτὸ καὶ ἀντικείμενον τῶν ἀδιαλείπτων ἀγῶνων του, καὶ ἀσχολεῖται νὰ προαγάγῃ καὶ μυριοτρόπως νὰ εὐεργετήσῃ αὐτό. Εὐτυχεῖς καὶ τρισευδαίμονες οἱ λαοί, ὅσοι τύχῳσι τοιούτων ἀγαθοπροαιρέτων Ἡγεμόνων, καὶ γνωρίζωσι νὰ ἐκτιμῶσιν αὐτούς! Ἡ θεία Πρόνοια δὲν δύναται νὰ χαρίσῃ εἰς ἐκείνους πολυτιμότερον δῶρον.

Ἀναβὰς ὁ Ὀθων ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ εὐρῶν ἐνώπιόν του χώραν, διεσπαρμένην εἰσέτι ὑπὸ παλαιῶν καὶ νέων ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ἐπεδόθη μετὰ θερμότητος ζήλου καὶ ἀκουράστου φιλοπονίας εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς. Οἱ ἐλλειπεῖς τῆς Ἀντιβασιλείας θεσμοὶ καὶ οἱ ὀργανικοὶ νόμοι, συνεπληρώθησαν· ἡ παιδεία καὶ τὰ γράμματα, παράγοντες ἀναμορφωτικοὶ γονιμώτατοι, ἔλαβον εὐρυτέρας διαστάσεις καὶ καταλληλοτέρους κανονισμούς· τὸ δὲ ἀνώτατον τῶν Μουσῶν ἐνδιαίτημα, τὸ Πανεπιστημεῖον, τότε ἐγκαθιδρύθη. Ἡ Ἐκκλησία διὰ νόμου καταστατικοῦ ἀνεξάρτητος ἐκηρύχθη· ἡ δικαιοσύνη ἤρξατο τακτικῶς καὶ ἀνεπηρεάστως νὰ λειτουργῇ, ἡ δὲ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια δι' αὐτῆς ἐπαγιοῦντο· αἱ πρὸς ἀκτήμονας καὶ ἀπόρους οἰκογενείας προικοδοτήσεις, καὶ αἱ πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς περιθάψεις, κατὰ μίμησιν τοῦ Κυβερνήτου, ἐδίδον νέαν ζωὴν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν ἐν γένει· ἡ ὁδοποιία, δι' ἧς καὶ αὐταὶ προάγονται καὶ ἡ χώρα βελτιοῦται, ἐπέστησε τὴν σύντονον προσοχὴν του· αἱ ἐξωτερικαὶ σχέσεις ἐπεκτεί-

νοντο διὰ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἔθνων συνομολογήσεως φιλικῶν συνθηκῶν, ἐξ ὧν τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία διευκολύνοντο καὶ ἐνεψυχόνοντο· αἱ πρόσοδοι τοῦ κράτους ἐπολλαπλασιάζοντο, καὶ ἡ αὐστηρὰ οἰκονομικὴ διαχείρισις, τηροῦσα τὸ ἰσοζύγιον μεταξὺ ἐσόδων καὶ ἐξόδων, καθίστανον καὶ τὴν διοικητικὴν μηχανὴν εὐκίνητοτέραν, καὶ τὰ πλήθη μᾶλλον εὐπορα καὶ εὐάγωγα· αἱ δυνάμεις τοῦ κράτους ἐντελέστερον ὀργανίζοντο καὶ ἀνεπτύσσοντο· οὐδὲν ἐν συντόμῳ ἀντικείμενον, οὐδεὶς κλάδος διέφευγε τὴν ἀγρυπνον προσοχὴν τοῦ φιλέλληνος καὶ δραστηριωτάτου τούτου Ἡγεμόνος.

Τὸ μοναρχικὸν αὐτοῦ σύστημα, μ' ὅσα καὶ ἂν ἐσπερμολόγει δύσφημα ὁ ἐσωτερικὸς φατριασμὸς, καὶ ἡ διπλωματικὴ κακεντρέχεια καὶ βραδιουργία, ἦτο πάντοτε μία ἐκπολιτιστικὴ ἀναγκαία προάσκησις καὶ προπαρασκευὴ πρὸς μὲν ἄλλοις ἀληθοῦς συνταγματικοῦ βίου, καὶ βαθμιαίαν εἴσοδον εἰς ἀνώτερον πολιτισμὸν, διότι οἱ νόμοι τούτου, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐλειτούργουν ἰσοδυνάμως καὶ δραστηρίως καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις· καὶ εἴθε ἡ ἀνυπομονησία τοῦ ἔθνους, ἢ μᾶλλον τῶν ἡγετῶν αὐτοῦ, νὰ μὴν ἤθελε παρασυρθῆ καὶ ἐπισπεύσει τὴν μεταβολὴν του, ἀντικαθιστῶσα κατὰ τὴν 3ην Σεπτεμβρίου 1843 τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα.

Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐπήνεγκε φυσικῶ τῷ λόγῳ στάσιν τινὰ καὶ ἀνωμαλίαν, εἰς τὴν ἤδη ἐγγαραγμένην πορείαν τῶν πραγμάτων, καὶ ἀπέτρεψε ἀπὸ τὰς συνήθεις λειτουργίας τοὺς παράγοντας τοῦ πολιτισμοῦ, πλὴν μετ' οὐ πολὺ ἀνέλαβον πάλιν τὴν τακτικὴν καὶ ὁμαλὴν αὐτῶν ἐνέργειαν. Ἡ ἀποκέντρωσις τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ἔχοντος ἐπὶ κορυ-

φῆς τοιοῦτον Ἡγεμόνα, ἔδωκε μάλιστα εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τινα χρόνον πλειοτέραν καὶ ἐντονωτέραν ὄθησιν, διότι καὶ ὁ πατριωτισμὸς τῶν Ἑλλήνων, ἦτο τότε ἀκμαῖος, καὶ οἱ προκινδυνεύσαντες ἐν τῷ μεγάλῳ ἀγῶνι, ἔζων σχεδὸν ἅπαντες, καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἰσχυρῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ δὲν εἶχον εἰσέτι συμβιβασθῆ, οὔτε τὰ ἀπόκρυφα αὐτῶν σχέδια ἀποκαλυφθῆ. Ἐπομένως τὸ ἔθνος μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος του καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ τούτῳ σταδίῳ τοῦ συνταγματικοῦ βίου, ἠδυνήθη νὰ βαδίση ὁπωσοῦν εὐρύθμως, καίτοι ἐκ διαιμιμάτων διεσαλεύετο ὑπὸ τοῦ φατριασμοῦ καὶ τῆς ξένης βραδιουργίας, στηριζομένης ἐπὶ τῆς εἰσέτι διαρκούσης ἐσωτερικῆς τριχοτομίας.

Οἱ θεσμοὶ του ἀνεπτύσσοντο, τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀρτιγενοῦς πολιτισμοῦ του προήγοντο ἐπὶ τὸ ἐθνικώτερον, καὶ ὁ Ἡγεμὼν διὰ τῆς ἐποπτείας, τῆς συνέσεως, τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς ὑπομονῆς του, ὑπερνικῶν τὰς παρεμβαλομένας δυσχερείας ὑπὸ τῶν φατριῶν καὶ τῆς διπλωματίας, ἐπετύγγανε νὰ χορηγήσῃ εἰς τὴν συνταγματικὴν πολιτείαν ἡρεμίαν, καὶ συνάμα προοδευτικὸν βίον, νὰ παγιώσῃ μονίμους τύπους, τοσοῦτον ἀναγκαίους πρὸς ἀρτισύστατον καὶ ἐπιβουλευόμενον κράτος, νὰ εἰσαγάγῃ ἤθη χρηστὰ καὶ ἀμοιβαῖον σεβασμὸν, ἀνευ τῶν ὁποίων αἱ ἀνθρώπινοι κοινωνίαι μετατρέπονται εἰς ἀγελαῖον κτηνῶν βίον, νὰ διατηρῆ τὴν εἰρήνην ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, καὶ τὴν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, καὶ τὴν αὐστηρότητα ἐν τῇ οἰκονομίᾳ· νὰ ἐνεργῆ δὲ ἐνταύτῳ μετὰ δραστηριότητος ἅμα τε καὶ φρονήσεως ὑπὲρ τοῦ μεγάλου τοῦ ἔθνους μέλλοντος.

Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν Ἡγεμονικῶν προνομίων του, δὲν ἐξετρέπετο καποτε εἰς τι-

νας παρατυπίας, πλὴν αὐταὶ ἦσαν συνέπειαι μᾶλλον τῶν περιστάσεων ἢ τῶν διαθέσεων του· τὰ αἰσθήματά του ἦσαν ἀγαθὰ καὶ φιλόανθρωπα. Καὶ ἐν τούτοις τὰς παρατυπίας ἐκείνας, λαβοῦσα ὡς ἀφορμὴν καὶ πρόφασιν ἢ μισοῦσα καὶ ἐνεδρεύουσα αὐτὸν διπλωματία, ὤμοσε καὶ ὑπεκίνησε τὴν ἀπώλειάν του, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτὴν τὴν ὑποτέλειαν καὶ ἴσως τὴν καταστροφὴν τοῦ ἔθνους. Θι ἀλλότρια ὁμοῦ πάθη καὶ ἴδια συμφέροντα ὑπηρετήσαντες ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, παρεγνώρισαν καὶ ἠδίκησαν ἄνδρα ἀξίον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους· ἤδη δὲ δικαίως μετὰ πικροτάτου ἐλέγχου ἀναμιμνήσκονται αὐτοῦ καὶ ἐξυμνοῦν τὰς ἀρετὰς του. Τοιαύτη μεταμέλεια, καίτοι καταμαρτυρεῖ τὴν ἀβελτηρίαν ἢ τὴν κακίαν των, ὁμοιάζει μὲ τοὺς ὑπὲρ τῶν νεκρῶν ἀνωφελεῖς θρήνους. Πλὴν ἂς πεισθῶσιν, ὅσοι παρασύραντες καὶ ἐτέρους ἕνα ἀπολακτίσωσι τοιοῦτον Ἡγεμόνα, ἢ μᾶλλον φιλόστοργον πατέρα, ὅτι ὡς ἀσεβῆ καὶ ἄστοργα τέχνα, ἐὰν ταχέως καὶ δεόντως δὲν ἐξιλεώσωσι τὴν σκιὰν αὐτοῦ, θέλουν ἀποτίει ἐπὶ πολλὰς γενεὰς τὴν ποινὴν τῆς ἀσεβείας καὶ ἀδικίας των. Ἀνθρώπινον εἶναι τὸ ἁμαρτάνειν· ἢ ἐξομολόγησις ὁμοῦ ἐξαγνίζει καὶ σώζει τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἢ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης τιμᾷ καὶ ἐξυψώνει αὐτόν.

Ἐν τοσοῦτῳ ἐκ τῶν ἀσημάντων ἐκείνων ἀφορμῶν ἢ προφάσεων, προέκυψεν ὡς εἰσαγωγή ἢ Ναυπλιακὴ στάσις, καὶ μετ' ὀλίγον ὡς λύσις δράματος ἢ Ὀκτωβριανῆ μεταπολίτευσις, ἣτις ἐκθρονίζουσα τὸν Ὀθωνα, καὶ ἀποκηρύττουσα τὴν Βαυσαρικὴν δυναστείαν ἐπὶ τῇ μυστικῇ ὑποσχέσει τῆς Ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἐγκαθίδρουε νέαν τάξιν πραγμάτων, δι' ἣς τὸ ἔθνος εἰσήγετο εἰς πέμπτον στάδιον, τοῦ ὁποίου τὰ δυσάρε-

στα ἐξαγόμενα εἰσέτι δοκιμάζομεν, καὶ τίς οἶδε μέχρι τέλους εἰς τί σημεῖον θέλομεν καταλήξει. Ἄς ἴδωμεν τῶρα καὶ ἡ νέα αὐτῆ φάσις τῆς ἡμετέρας πολιτείας, κατὰ πόσον συνεχίζει τὰς προηγουμένας καὶ συμβαδίζει μετὰ τῶν νόμων τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐνταῦθα καὶ αἱ ἐρευναι ἡμῶν, ὡς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς μεγαλητέρας τῶν πραγμάτων πλοκῆς, θέλουν εἶσθαι καὶ εὐρύτεραι καὶ λεπτομερέστεραι, καὶ ἀντιμέτωποι οὕτως εἰπεῖν πρὸς τοὺς παράγοντας τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1862, ἐπιτελεσθεῖσα μεταπολίτευσις, καίτοι ἐγένετο φαινομενικῶς εἰς ἀντικατάστασιν δυναστείας καὶ συνταγματικῆς μηχανῆς, οὐσιωδῶς ὁμοῦ ὑπέκρυπτεν ἕτερον σκοπὸν καὶ διάφορα σχέδια. Πλὴν ἤδη δὲν διανοοῦμεθα ν' ἀνερευνήσωμεν τοὺς ἀπορρήτους αὐτοῦ λόγους, ἢ νὰ ἐπυνέλθωμεν ἐπὶ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης, αἰτινες διεπράχθησαν κατὰ τῆς καταλυθείσης Δυναστείας, προτιθέμεθα μόνον νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν, καθὸ γεγονὸς πλέον τετελεσμένον, ὡς πρὸς τὰς ἐνεργείας τῶν νόμων τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ περὶ ἣς ὁ λόγος λοιπὸν μεταπολίτευσις, ὡς μεταβολή, μετεκίνησε μὲν τὰς βάσεις τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἐκλόνισε καὶ ἠλλοίωσε κατὰ μᾶλλον ἢ ἦττον καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ τὰ ἄτομα. Αἱ τοιοῦτου εἶδους μεταβολαὶ εἴτε ἐπὶ καλοῦ, εἴτε ἐπὶ κακοῦ ἐπιτελοῦνται, εἶναι πάντοτε φύσει νεωτεριστικαί, καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πράγματα, μετασαλευόμενα ἐκ τῆς προτέρας αὐτῶν τροχιάς, συμμορφοῦνται βαθμηδὸν ἐκόντα ἄκοντα πρὸς τὴν νέαν φάσιν· καὶ φρονήματα, καὶ δοξασίαι, καὶ προσδοκίαι, καὶ συμφέροντα, καὶ τέχναι, καὶ ἐπιστήμαι, καὶ βιομηχανία, λαμβάνουν ἑτέραν διεύθυνσιν, καὶ περιβάλλονται νέον τύπον καὶ νέον

ἰματισμόν, τὸν τύτον καὶ τὸν ἰματισμόν τῆς μεταβολῆς. *Alius Imperator, alius optimus hominum.*

Καὶ ἂν μὲν αὖτις εἶναι ἐκούσιος καὶ πόρισμα πατριωτικῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν γενικῶν, φέροντων εἰς τὰ πλήθη, τότε ἢ νέα ἐξ αὐτῆς προκύπτουσα κατὰ τὰς εἰρήσεις, εἶναι ἀκμαϊότερα ζωὴ καὶ πρόοδος, εἶναι μετακώσμησις παρέχουσα ἐγγύα μεγάλων προσδοκιῶν, καὶ δημιουργοῦσα ὑπὲρ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας, χρηστότερον καὶ εὐτυχέστερον βίον. Ἐὰν δὲ ἀπεναντίας εἶναι ἑτεροκίνητος, καὶ ἀπόρροια συνομοσίας καὶ εὐτελῶν παθῶν, τότε ἢ παρ' αὐτῆς τελουμένη μεταμόρφωσις, μετέχει ἐκ τῆς φύσεως τῆς καταγωγῆς τῆς, ἣτις ἀπέβλεπεν οὐχὶ εἰς βελτίονα τάξιν καὶ ἀνακαίνισιν, ἀλλ' εἰς ταραχὴν καὶ ἰδιοποίησιν, ἢ ἀντικατάστασιν ἀπλῶς προσώπων καὶ ἐπίτευξιν ἰδιοτελῶν σκοπῶν καὶ ἀλλοτριῶν σχεδίων· εἶναι τρικυμία ὠθοῦσα πρὸς ὀπισθοχώρησιν ἢ γενικὸν ναυάγιον, διότι ἀνατρέπει παγιωμένην τάξιν, ἔστω καὶ πλημμυλῆ, χωρὶς νὰ ἀντικαθιστᾷ ἑτέραν, ἂν οὐχὶ ὑπερτέραν, τοῦλάχιστον ὁμοίαν· εἰς ταύτην τὰ πάντα ῥέπουσιν πρὸς τὸ χάος καὶ τὴν ἀποσύνθεσιν· οἱ ἄνθρωποι συρόμενοι ὑπὸ τῶν πραγμάτων, καὶ ταῦτα ὑπ' ἐκείνων, συνωθοῦνται βίαιως σχεδὸν εἰπεῖν καὶ ἀνεπαίσθητως πρὸς ἀμοιβαίαν ἀπώλειαν· μόνη ἀόρατος τις θαυματουργικὴ δύναμις, ἢ σφοδρὰ συναίσθησις τοῦ ἰδίου καθήκοντος, ἢ ἀποσόβησις τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, δύνανται νὰ σώσωσιν αὐτά.

Ἄλλ' εἰς τίνα ἐκ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ἀνήκει μᾶλλον ἢ Ὀκτωβριανὴ μεταπολίτευσις; — Ἡ ἐξέτασις, ἣς ἤδη θέλομεν ἐπιληφθῆ, τῆς ἀντιμετοπίσεως αὐτῆς πρὸς τοὺς νόμους τοῦ πολιτισμοῦ, θέλει διαφωτίσει τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα, καὶ

προσδιορίσει τὴν οἰκείαν αὐτοῦ θέσιν. Ἀρχόμεθα ἐκ τῆς φυσικῆς δυνάμεως, ἢ τοῦ φυσικοῦ παράγοντος τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄν ὑπάρχη καὶ ἑτέρα χώρα καὶ ἕτερος λαός, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ εὐνοια τῆς φύσεως νὰ ἐπέχυσεν ἄρθρα τὰ δῶρά της, εἶναι βεβαίως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς. Εἰς μὲν τὴν χώραν ἐχάρισε κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, γῆν ἐπιδεκτικὴν πρὸς πᾶσαν καλλιέργειαν καὶ παραγωγὴν, καὶ ἀκτὰς ἀπεράντους καὶ εὐλιμένους· εἰς δὲ τοὺς κατοίκους, καίτοι εἰς δύο οὐσιωδέστατα, τὴν πολιτικὴν σύνεσιν καὶ τὴν σπαθηρὰν τάξιν ἐφάνη λίαν φειδωλή, οὐχ ἥττον ὁμως ἐπεδαψίλευσεν εἰς αὐτοὺς νοημοσύνην οὐ τὴν τυχοῦσαν, ὀξυδέρκειαν καὶ λεπτότητα νοός, εὐτολμίαν καρδίας, ὀρθότητα κρίσεως, καὶ πνεῦμα δαιμόνιον πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, ὡς καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιχείρησιν. Πάντα ταῦτα τὰ προτερήματα τῶν τε κατοίκων καὶ τῆς χώρας, εἶναι τόσαι ἰδιαιτέρας δυνάμεις, δι' ὧν ἐπενεργεῖ ἡ φύσις πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν ἀμφοτέρων. Αὐτὰ ἀνέκαθεν προήγαγον βαθμηδὸν τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνισμόν εἰς τὸ ὑπατον σημεῖον τοῦ πρωτοτύπου πολιτισμοῦ του, ὡς τὸν διεσώζον καὶ ἐξωωγόνουν ἐν τῇ πτώσει του καὶ τῇ μακροχρονίῳ δουλοπαροικίᾳ του· ἡ ἰσχύς καὶ ἐνέργεια αὐτῶν μετὰ τῶν ἀναμνήσεων καὶ παραδόσεών του, τὸν ὤθησαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἀνέγερσίν του, καὶ τὸν διεύθυνον ἀναλόγως τῆς ἀναπτύξεώς των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνός του· αὐτὰ ταῦτα καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασίν του, ἀνεπισσόμενα ὑπὸ τὸ κράτος πλειοτέρων ἐγγυήσεων, καίτοι συνεχῶς ὑπὸ ἀλλοτριῶν στοιχείων νοθευόμενα, τὸν ὠδήγουν ἢ τὸν παρῶρων πρὸς τὰς διαδοχικὰς αὐτοῦ

μεταμορφώσεις, περί ὧν διελάβομεν.

Πλὴν ἐν τῇ τελευταίᾳ τούτων ἔλαβεν ἀτυχῶς ἀνώμαλον τροπήν. Ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ νέου προορισμοῦ του, δὲν ἐνθαδρύνεται εἰς τὰ ποικίλα αὐτοῦ στάδια, δὲν προστατεύεται, δὲν περιθάλπεται ἀναλόγως καὶ ὑπὸ τῶν ἐτέρων τοῦ πολιτισμοῦ παραγόντων, οὐχ ἤττον ὁμως καὶ εἰς τὸ πείσμα αὐτῶν, ἢ φύσις δὲν τὸν ἐγκαταλείπει. Ὁ προγενέστερος δουλοπάροικος βίος του, καὶ τὰ νέα κωλύματα βραδύνουν μὲν, πλὴν δὲν ἰσχύουν νὰ σταματήσωσι τὴν πορείαν του· τὸ κράτος τῆς φύσεως εἶναι ἀπροσμάχητον.

Ἡ ἐπὶ τὰ βελτίω ὕλική τῆς χώρας μεταβολή, ὡς καὶ ἡ προοδευτικὴ τῶν κατοίκων βάδισις ἐπιτελοῦνται καὶ ὑπὸ ταύτης, ἔστω καὶ ἐν μακροτέρῳ χρόνῳ. Ἐν τῇ αὐτοκινήσει καὶ τῷ ὀργασμῷ τῆς ἀνευρίσκει μέσα, ὑπερνικᾶ δυσχερείας, δημιουργεῖ πράγματα, καὶ προάγει διὰ τῶν ἀτόμων τὴν κοινωνίαν καὶ διὰ ταύτης τὰ ἄτομα. Ἡ ἀλληλεπίδρασις αὕτη εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα καὶ γονιμωτέρα ἐνέργεια πρὸς ἀμοιβαίαν τελειοποίησιν. Ἐκ τοῦ ἐκουσισμοῦ καὶ τῆς αὐθορμῆς του φιλοπονίας τῶν ἀτόμων, καὶ ἐκ τῆς συνδρομῆς κατὰ μᾶλλον ἢ ἤττον τῆς κοινωνίας, κοινοῦνται, διαπλάττονται, καὶ τελειοποιῶνται διὰ τοῦ χρόνου τὰ πάντα, διότι ἡ φύσις ἔχει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἰσχὺν τῆς χημικῆς σκευασίας καὶ μετασχηματίσεως τῶν ὄντων. Ὡς ἐκ τοῦ ἀτόμου ἐσύστησε τὴν οἰκογένειαν, τὴν φυλὴν, τὴν πόλιν, τὸ ἔθνος, οὕτω καὶ μετὰ τὸν καταρτισμὸν τούτου συντελεῖ μετὰ τῶν ἄλλων παραγόντων, πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ποικιλίαν τῶν γνώσεων, τὴν μόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης, τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀγαθῶν, τὸν ὀργανισμὸν τῶν δυνάμεων, τὴν διάπλασιν τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἔξεων, καὶ τὴν

τελειοποίησιν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἐξ ὧν πάντων κατεργάζεται ὁ καλλιεργημένος βίος καὶ ἡ ἀποχρῶσα εὐτυχῆς συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἤδη ἐπιτελεῖται παρὰ τῆς φύσεως ἐν ἡμῖν, ἀν καὶ λίαν βραδέως καὶ ἀτελῶς, ἐνεκα τῆς ἀδρανείας καὶ ἀταξίας τῶν ἐτέρων τοῦ πολιτισμοῦ νόμων, ὡς καὶ πολλῶν εἰσέτι σωζομένων δουλικῶν ἔξεων. Ἦρξατο μὲν καὶ προέβαινεν, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἡμετέρας καταστάσεως ὀπωσοῦν κανονικῶς, ἀλλ' ἡ τελευταία μεταπολίτευσις ἐπήνεγκε μεγίστην βραδυπορίαν, διότι αἱ ἕτεραι τοῦ πολιτισμοῦ δυνάμεις, δὲν παρέχουν τὴν δέουσαν συνδρομήν. Ἄς ἴδωμεν ἤδη καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς πολιτικῆς τούτου δυνάμεως, ἀφορώσης τὴν κυβέρνησιν καὶ τοὺς νόμους, καὶ πρῶτον ἄς διαλάβωμεν περὶ τῆς κυβερνήσεως.

(ἀκολουθεῖ.)

ΜΙΑ ΣΚΗΝΗ

ΕΚ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΗΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΥΡΗΠΙΔΟΥ.

Ἡ Μήδεια ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς Ἰάσονος, μεταβαίνοντος εἰς ἕτερον γάμον, κατεχυριεῦθη ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀντιζηλίας, ὥστε πρὸς ἀντεκδίκησιν συνέλαβε τὸ μοχθηρὸν σχέδιον καὶ αὐτὸν μετὰ τῆς νέας νύμφης νὰ ἀπολέση, καὶ τὰ μετ' ἐκείνου τέκνα τῆς νὰ κατασφάξῃ. Ἀφοῦ δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων ἔστειλεν αὐτὰ μετὰ τοῦ Παιδαγωγ-

γοῦ, ἵνα δῆθεν προσφέρωσι δῶρα (πλὴν πεφαρμακευμένα) εἰς τὴν νέαν νύμφην, περιτέμενε μετ' ἀνυπομονησίας τὴν ἐπάνοδόν των. Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁ Παιδαγωγός, εἶπε πρὸς αὐτήν.

» Παιδ. Δέσποινα, οἱ παῖδες ἐπέτυχον νὰ μὴ φύγωσιν ἐντεῦθεν· ἡ δὲ βασιλὶς νύμφη παρέλαβε μετ' εὐαρεσκείας τὰ δῶρα εἰς τὰς χεῖράς της. Εὐνοοῦνται λοιπὸν ἔχει τὰ τέκνα σου.

» Μηδ. Παῦσαι.

» Παιδ. Διατί ἐταράχθης, ἐνῶ εὐτυχεῖς; Διατί ἔστρεψας ἀλλοῦ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ δὲν ἐδέχθης ἀσμένῃ τοὺς λόγους μου;

» Μηδ. Αἶ, αἶ.

» Παιδ. Ἡ συμπεριφορὰ σου αὕτη δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰ ἀγγελθέντα.

» Μηδ. Αἶ, αἶ καὶ πάλιν.

» Παιδ. Τί νὰ εἶπω, ἀγνοῶ. Μήπως ἔσφαλλον εἰς τὴν καλὴν ἀγγελίαν;

» Μηδ. Ἀνήγγειλας ὅποια ἀνήγγειλας· δὲν σὲ μέμφομαι.

» Παιδ. Διατί λοιπὸν ἔχεις τὰ ὄμματα κατηφῆ καὶ δεδακρυσμένα;

» Μηδ. Αἰσθάνομαι πολλὴν εἰς τοῦτο ἀνάγκην, διότι οἱ θεοί, καὶ ἐγὼ κακῶς σκεπτομένη, ὠθήσασθαι εἰς τοιαύτην ἀκμὴν τὰ πράγματα.

» Παιδ. Θάρσει, κρατεῖς καὶ σὺ ἀκόμη τὰ τέκνα σου.

» Μηδ. Ἀλλὰ θέλω πλέον ἢ ταλαίπωρος τὰ προπέμψει (δηλ. εἰς τὸν ἄδην, πλὴν ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἀκολούθως αἰνιγματωδῶς, ὅπως μὴ ἐνοηθῆ ὑπὸ τοῦ Παιδαγγοῦ).

» Παιδ. δὲν εἶσαι ἡ μόνη, ἥτις ἀπεχωρίσθης ἐκ

» τῶν τέκνων σου. Ὅφείλει δὲ τις, ὡν ὀνητός, νὰ ὑποφέρῃ ἀγογγύστως τὰς συμφορὰς.

Ἡ Μήδεια ἤδη ἀναπτύσσεται διὰ μακρῶν· παρίσταται δὲ ὅλως ἀμφιῤῥεπῆς καὶ ποικίλη. Ἐταράχθη εἰς τὰς ἀγγελίας καίτοι εὐαρέστους, τοῦ Παιδαγγοῦ, διότι εὗρισκετο ἐσωτερικῶς ἡ ψυχὴ της εἰς ῥῆξιν καὶ εἰς πόλεμον. Ἐθεώρει μὲν ἴσως ὡς τετελεσμένον τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν δῶρων, ἀλλ' ἐπρόκειτο πλέον νὰ προβῆ καὶ εἰς τὸ τελευταῖον τολμηρὸν μὲν, πλὴν σπαρακτικὸν βῆμα, τὴν σφαγὴν τῶν τέκνων της. Ἐντεῦθεν ἡ φαινομένη εἰς τὸ πρόσωπόν της κατῆφεια καὶ τὰ δάκρυα· ἦτον εἰς πάλην μὲ τὸν ἑαυτὸν της· ἡ μήτηρ ἐμάχετο μετὰ τῆς ζηλοτύπου καὶ φιλεχθίκου γυναικός· τὸ ἠθικὸν αἶσθημα μετὰ τοῦ ἀγρίου πάθους· ἡ φύσις καὶ τὸ καθήκον μετὰ τῆς στυγερωτέρας μαιφονίας.

Εἰς τὴν παράστασιν καὶ εἰκονογραφίαν τῆς πάλης αὐτῆς ὁ ποιητὴς εἶναι ἐπιτυχέστατος· εἶναι φυσιολόγος καὶ ἀνατόμος τῶν ἀντιθέτων αἰσθημάτων σοφὸς καὶ ἐμπειρότατος. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Μήδειας εἶναι ἀριστούργημα εἰς τὸ παθητικὸν καὶ τραγικὸν εἶδος. Ὁ θεατὴς ἐφορμᾶται καὶ πολιορκεῖται οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ διαφόρων καὶ ἀκαριαίων διαδοχικῶν ἐντυπώσεων· τὰ διεγειρόμενα εἰς αὐτὸν αἰσθήματα διαποικίλλονται ὑπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων μεταβολῶν τοῦ δρῶντος προσώπου. Ὅτε μὲν ἀναφαίνεται ἡ μήτηρ εἰς ὄλην αὐτῆς τὴν φιλοστοργίαν· ὅτε δὲ ἡ περιφρονηθεῖσα γυνὴ εἰς πλήρη ἐκδικητικὴν μανίαν· ἄλλοτε ἀμφιῤῥεπει καὶ διστάζει περὶ τὴν ἐκτέλεσιν, καὶ ἄλλοτε σταθερὰ καὶ ἀτάραχος ἀποφασίζει νὰ ἐμπήξῃ διὰ τῶν χειρῶν της τὸ φονικὸν ξίφος εἰς τὰ ἀπαλὰ στέρνα τῶν τέκνων

της· εἶναι Βάκχη ἣτις θρηνεῖ καὶ συνάμα μαίνεται.
Ἄλλ' εἶτε συγκινεῖται καὶ δακρύει, εἶτε ψυχρὰ καὶ
ἀπολιθωμένη κυττάζει τὸ ἔγκλημα, δὲν ἀπαρνεῖται
καὶ ἐντελῶς ἐαυτήν, διότι ἂν ἠδύνατο ἄλλως πῶς
νὰ κορέσῃ τὸ κατὰ τοῦ Ἰάσονος μῖσός της, ἤθελε
βεβαίως σώσει αὐτά. Τὸ μισαρόν τοῦτο πάθος κατε-
δέσπωσεν ἐπὶ τοσοῦτω τὴν ψυχὴν της, ὥστε ἐπὶ τέ-
λους ὑπερίσχυσεν εἰς αὐτὴν ἡ γυναικεῖα ἐκδίκησις ἀ-
πέναντι τῆς μητρικῆς φιλοστοργίας.

Πρὸς τοὺς τελευταίους λοιπὸν ἀποφθεγματικούς
λόγους τοῦ Παιδαγωγοῦ ἀπαντᾷ.

» Μηδ. Θέλω ὑποφέρει ταῦτα· ἀλλ' εἰσελθε εἰς
» τὸν οἶκον καὶ πρόσφερε εἰς τοὺς παῖδας ὅ,τι συ-
» νειθίζεις καθ' ἡμέραν. ὦ τέκνα, τέκνα, εἰς σᾶς
» πλέον ἀνήκει ἡ πόλις καὶ ὁ οἶκος (ἐννοεῖ τὸν ἄδην),
» εἰς τὸν ὁποῖον, ἀφοῦ ἐγκαταλείψετε ἐμὲ τὴν ἀθλί-
» αν, θέλετε πάντοτε κατοικεῖ ἐστερημένα μητρός.
» Ἐγὼ δὲ ἀπέρχομαι φυγὰς εἰς ἄλλην γῆν, χωρὶς
» νὰ δύναμαι ποτε νὰ σᾶς ὠφελήσω καὶ νὰ σᾶς ἰδῶ
» εὐδαίμονα, οὔτε νὰ κοσμήσω τὴν κλίνην, τὴν σύζυ-
» γον καὶ τοὺς γαμηλίους θαλάμους σας, καὶ νὰ σᾶς
» ὀδηγήσω εἰς αὐτοὺς μὲ ἀνημμένας λαμπάδας (α).
» ὦ τῆς ἀπονοίας μου ἡ τρισαθλία! Ματαίως λοι-
» πόν, ὦ τέκνα, σᾶς ἀνέθρεψα· ματαίως ἐμόχθησα
» καὶ κατεξάνθην ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ τὰς δεινὰς
» ἀλγηδόνας περὶ τὸν τοκετόν. Εἰς σᾶς ἡ δύσμοιρος

(α) Εἰς τοὺς ἀρχαίους αἱ μητέρες τῶν νεονύμφων, εἶ-
χον ἔθιμον νὰ συνοδεύωσι, προπαρασκευάσασθαι μετ' ἀνημμένης
λαμπάδος, τὴν νέμφην εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον. Οὕτω καὶ
εἰς τὰ Φαινίσσας λέγει ἡ Ἰοκάστη πρὸς τὸν Πολυνεΐκην.

» Ἐγὼ δ' οὔτε σοι πύρος ἀνήψα φῶς

» Νόμιμον ἐν γάμοις ὡς πρέπει μητρὶ μακαρίᾳ »

» εἶχον τὰς ἐλπίδας μου, ὅτι ἠθέλατε μὲ περιθάλψαι
» κατὰ τὸ γῆρας, καὶ ὅτι ἀποθνήσκουσα, ἠθέλατε,
» κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνθρώπων, καλῶς μὲ στο-
» λίσαι μὲ τὰς ἰδίας σας χεῖρας. Ἦνθα πλέον ἀπωλέ-
» σθησαν αἱ γλυκεῖαι ἐλπίδες μου, διότι ἐστερημένη
» ἀπὸ σᾶς, θέλω διάγει βίον πικρὸν καὶ θλιβερόν.
» Σεῖς δὲ ἀφοῦ μεταβαίνετε εἰς ἄλλο εἶδος βίου
» (τὸν ἄδην), οὐδέποτε πλέον θέλετε ἰδῆ τὴν μη-
» τέρα σας. Φεῦ, φεῦ! Τί μὲ κυττάζετε, ὦ τέκνα;
» Τί γελᾶτε τὸν ἔσχατον γέλωτα; Αἰ, αἰ, τί γὰ
» κάμω; Ἡ καρδία μου δὲν τολμᾷ. Γυναῖκες (ἀπο-
» τείνετε εἰς τὸν χορὸν), μόλις εἶδον τὸ γλυκὺ
» βλέμμα τῶν τέκνων μου, δὲν δύναμαι πλέον ν' ἀν-
» θέξω. Εἰς τὸ κατευόδιον τὰ προαποφασισθέντα
» (ὁηλ. ὁ προσχεδιασθεὶς φόνος), θέλω φέροι μα-
» ζή μου τοὺς παῖδάς μου. Διατί θέλουσα διὰ τῆς
» δυστυχίας των νὰ λυπήσω τὸν πατέρα των, νὰ
» προσκτῆσω οὕτω καὶ ἐγὼ διπλάσια κακά; — Δὲν
» εἶναι ὀρθόν. Εἰς τὸ κατευόδιον λοιπὸν τὰ προαπο-
» φασισθέντα. Ἀλλὰ τί ἔπαθον (ἀναζωπυροῦται
» αἶφνης τὸ κατὰ τοῦ Ἰάσονος μῖσός της); θέλω
» νὰ γίνω περίγελως καὶ νὰ ἀφήσω ἀζημίους τοὺς
» ἐχθρούς μου; — Ἄς τολμήσωμεν. Ἀλλὰ καὶ ἐν
» τῇ κακίᾳ μου, ἄς τοὺς προπέμψω μὲ λόγους ἠπίους·
» ὑπάγετε, ὦ παῖδες, εἰς τὸν οἶκον· ἄς λάβῃ περὶ
» αὐτῶν φροντίδα, ὅστις δὲν θεωρεῖ θεμιτὸν νὰ πα-
» ρίσταται εἰς τοιαύτας θυσίας (ἐννοεῖ τοὺς ἄλλους
» θεοὺς, κατ' ἐξαιρέσειν τοῦ Ἄρεως καὶ τῶν Ἐρινύ-
» ων, οὐδέποτε δυσαρεστομένων εἰς τὰς ἀνθρωποκτο-
» νίας). Ἐγὼ ὁμως δὲν θέλω μολύνει τὴν χεῖρά μου
» (καὶ πάλιν ἐνταῦθα μεταμελεῖται.) Ἄ, ἄ! μὴ λοι-
» πόν, ὦ θυμέ, μὴ πράξῃς σὺ τοῦτο, ἀφῆσον αὐτά.

» ὦ ἄλλιε (πρὸς τὸν θυμὸν), σῶσον τὰ τέκνα μου·
 » μακρὰν ἀπ' ἐδῶ ζῶντα μὲ ἡμᾶς, θέλουν σὲ εὐφραί-
 » νει. Μὰ τοὺς ἐν τῷ ἄδῃ ὑπογείους ἀλάστορας (διὰ
 » τοῦ ὄρκου τούτου παραδίδεται πλέον ὀριστικῶς εἰς
 » τὸ πάθος της καὶ παύουν οἱ ἐνδοιασμοὶ), δὲν θέλω
 » ἀφήσει αὐτὰ εἰς τὰς ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν. Εἶναι ἀ-
 » νάγκη ἐξάπαντος νὰ ἀποθάνωσι, καὶ ἐπειδὴ τοῦ-
 » το πρέπει νὰ γίνῃ (εἶναι πεπρωμένον), ἄς φονεύ-
 » σωμεν ἡμεῖς αὐτὰ, αἵτινες τὰ ἐγεννήσαμεν. Ἔστω-
 » σαν δὲ πλέον ταῦτα ὡς ἀναπόφευκτα καὶ τετελε-
 » σμένα, καθὼς ἀπωλέσθη τώρα, νομίζω, καὶ ἡ βα-
 » σιλίς νύμφη ἐκ τοῦ στεφάνου καὶ τῶν πέπλων (τὰ
 » σταλέντα δῶρα). Ἄλλ' ἤδη μέλλω νὰ βαζίσω εἰς
 » ἀθλιεστάτην ὁδόν, καὶ εἰς ἐτι ἀθλιεστέραν θέλω
 » πέμψει καὶ τοὺς παῖδάς μου. Ἐπιθυμῶ ὁμως πάλιν
 » νὰ ὁμιλήσω εἰς αὐτούς. Δότε ὦ τέκνα, ὅτε
 » εἰς τὴν μητέρα τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἀσπασθῆτε αὐτήν.
 » ὦ φιλτάτῃ χεῖρ, ὦ φίλτατον εἰς ἐμὲ στόμα, ὦ
 » μορφή καὶ πρόσωπον εὐγενῆς τέκνων· εἶθε νὰ εὐ-
 » δαιμονῆτε! ἀλλ' ἐκεῖ, διότι ἐνταῦθα ὁ πατήρ σας
 » σὰς ἀρῆρσαι τὴν εὐδαιμονίαν (εἶναι δηλ. ὁ αἴτιος
 » τῆς συμφορᾶς σας). ὦ γλυκεῖα περίπτυξις, ὦ
 » τρυφερὰ σὰρξ καὶ ἡδίστη πνοή τέκνων,! Ἀπέλθε-
 » τε· ἀπέλθετε! Δὲν ἀντέχω εἰς τὴν παρουσίαν σας·
 » νικῶμαι ὑπὸ τῶν δεινῶν. Καὶ ὁμως γνωρίζω ὅποια
 » θέλω τολμήσει κακά. Ἄλλ' ὁ θυμὸς, ὅστις εἶναι
 » αἴτιος μεγάλων δυστυχημάτων εἰς τοὺς ἀνθρώ-
 » πους, εἶναι καὶ ἰσχυρότερος ἀπὸ τὰς βουλήσεις
 » μου. »

Ὁ χορὸς μετὰ τὸν μονόλογον τοῦτον ἄδει μονο-
 στροφικῶς. Λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν λόγων τῆς
 Μηδείας καὶ τῆς τύχης τῶν τέκνων της, φιλοσο-

φεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπω-
 φελούς ἢ ἀνωφελούς ἐντεκνίας καὶ ἀτεκνίας τῶν
 ἀνθρώπων.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΧΑΙΡΕΦΩΝΤΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

(Ἴδὲ Τεῦχος I'.)

Ἦρῃν ὁμως ἐξετάσωμεν τὴν πορείαν τῆς κυβερνή-
 σεως, ἄς εἰπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ παλαιοῦ νομι-
 σματικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε νὰ καταρ-
 γήσῃ, καὶ ἤδη κατήργησε διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νέου.

Τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀναγεννηθείσῃ Ἑλλάδι κοπὴν
 νόμισμα, ὑπῆρξε τὸ περὶ τὰ 1828 τοῦ Κυβερνήτου
 I. Καποδιστρίου ἀργυροῦν καὶ χαλκοῦν, ἐξ ὧν τὸ μὲν
 ἀργυροῦν συνέκειτο ἐκ μόνου τοῦ φοί ν ι κ ο ς, ὀλί-
 γον πι ἐλαφρυτέρου τῆς δραχμῆς· τὸ δὲ χαλκοῦν ἀ-
 πηρτίζετο ἐκ λεπτῶν 20, 10, 5, καὶ 1. Ἀκολουθῶς
 εἰσήχθη τὸ ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τοῦ Ὁθωνος
 διὰ τοῦ ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1833 Δ. τὸ ὁποῖον παρε-
 δέξατο ὡς βάσιν καὶ μονάδα τὴν δ ρ α χ μ ῆ ν. Ἡ ἀρ-
 γυρὰ αὕτη μονὰς, ἐξ ἧς ἐσχηματιζέτο τὸ ἀργυροῦν
 Π ε ν τ ὸ δ ρ α χ μ ο ν, ὑποδιηρεῖτο κλασματικῶς εἰς
 ἡ μ ῖ δ ρ α χ μ ο ν καὶ τ ε τ α ρ τ η μ ὸ ρ ι ο ν, καὶ εἰς
 ἑκατὸν προσέτι χάλκινα μόρια ἢ κερμάτια, καλούμε-
 να λ ε π τ ἄ, ἅτινα ἀπετέλουν τὴν ἀξίαν της· τὰ κερ-
 μάτια ταῦτα συνέκειντο ἐκ διαφόρων χαλκίνων νομι-
 σμάτων ἀξίας 1, 2, 5, καὶ 10 λεπτῶν. Εἶχε δὲ τὸ
 σύστημα τοῦτο καὶ νομίσματα χρυσὰ ἐξ 20 καὶ 40
 δραχμῶν ἀξίας, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἐκόπησαν περὶ τὸ

1833, τὰ δε περὶ τὸ 1852. Πλὴν ἐκτός τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ τούτου νομίσματος, ἦσαν κατὰ νόμον δεκτὰ εἰς
κυκλοφορίαν καὶ εἰς ἀνάλογον διατίμησιν, ἐξαιρου-
μένων ἐν γένει τῶν Τουρκικῶν, καὶ ὅλα τὰ νομίσμα-
τα τῶν ἄλλων κρατῶν.

Τὸ Ἑλληνικὸν ὁμῶς νόμισμα ἔνεκα τῆς καλητέ-
ρας ἢ καθαρωτέρας αὐτοῦ ποιότητος, συλλεχθὲν ὑπὸ
τῶν κερδοσκοπῶν ἐξέλειψε μετ' οὐ πολὺ, καὶ σπα-
νίως πλέον ἀπηντᾶτο εἰς τὸ κράτος· ἐπομένως αἱ
 συναλλαγαὶ τῶν πολιτῶν, ὡς καὶ ὅλαι αἱ πράξεις
τῆς κυβερνήσεως, ἐγίνοντο διὰ ξένων νομισμάτων, ἢ
ποικιλία καὶ δυσαναλογία τῶν ὁποίων, ἐπροξένει εἰς
τὸ κοινὸν οὐκ ὀλίγας ἀνωμαλίας καὶ μικρὰς ζητίας,
αἵτινες ἔτι μᾶλλον ἐδιδεινώθησαν μετὰ τὴν Ἑνωσιν
τῆς Ἑπτανήσου, διότι προστεθὲν καὶ τὸ νόμισμα
ταύτης καὶ δυσαναλόγως τιμηθὲν, ἄλλως μὲν παρε-
δέχετο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἄλλως ἀντηλλάσ-
σετο εἰς τὴν ἀγορὰν, καθότι δὲν ἐκανόνιζεν ἢ διατί-
μησις τὰς καθημερινὰς πράξεις, ἀλλ' ἢ αὐθαιρεσία
καὶ οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν κερδοσκοπῶν, τοὺς ὁποίους
καὶ ἡ ἀρμοδία Ἀρχὴ ἀφινεν ἀνενοχλήτους νὰ παρα-
βιάζωσι τὸν νόμον. Ἡμεῖς δυστυχῶς ἔχομεν εἰς
ὅλα νόμους, καὶ ἴσως πλεονάζομεν, ἀλλ' εὐτυχῶς
οὐδένα σχεδὸν ποτε ἐφαρμόζομεν. Τοιοῦτον ἦτον ἐν
κεφαλαίῳ τὸ παλαιὸν σύστημα.

Τούτου λοιπὸν τὴν ἀνώμαλον καὶ χαστικὴν οὐ-
τως εἶπεῖν φύσιν, θέλουσα, φαίνεται, ἢ κυβέρνησις εἰς
ἐτέραν κανονικωτέραν καὶ στερεωτέραν νὰ μεταπλά-
σῃ, ἀπεράσισε νὰ εἰσαγάγῃ τὸ νέον σύστημα. Ἄς ἔ-
δωμεν δὲ τίνα προηγουμένως ἔλαβε μέτρα, αἵτινα καθ'
ἡμᾶς ὄφειλον νὰ εἰσαχθῶσι καὶ διὰ νόμου, καὶ οὐχὶ
διὰ Β. Διατάγματος.

Ἀυτὴ ἐδήλωσε μὲν τὴν περὶ τοῦ νέου συστήμα-
τος πρόθεσιν τῆς, ἀνεκήρυξε καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς
ἐφαρμογῆς του, ἦν ὁμῶς καὶ πάλιν ἀνέβαλε πλὴν
οὐδεμίαν ἔλαβε πρόνοιαν, ὅπως μετριάσῃ τοῦ λόγι-
στον, ὡς προῦπεδείξαμεν, τὰς ἐπιζημίους συνεπείας,
ὅσας ἔμελλον νὰ ὑποστώσιν οἱ κάτοχοι ἀλλοτρίων
νομισμάτων, διότι ἂν καὶ ἐπροειδοποίησεν ὅτι ἀπό-
τινος χρόνου μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τῶν νέων νομι-
σμάτων, ἀντήλλασσε τὰ παλαιὰ καὶ ἀλλότρια μετ' ἑνὶ
αὐθαίρετον ἔκπτωσιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἐδέχε-
το ἔκ τοτε καὶ ἔκαμνε τὰς πληρωμὰς τῆς, ἐπὶ πρὸς
5 καὶ 50 τὸ Ἰσπανικὸν ἢ Μεξικανικὸν τάλληρον ἀν-
τὶ 6 δραχμῶν κατὰ τὴν διατίμησιν, δὲν ἐπρομήθευ-
σεν ὁμῶς καὶ πραγματικῶς τὰ ταμεία τῆς ἐκ τῶν
ἀπαιτουμένων μέσων πρὸς τὴν βεβαίαν καὶ εὐκολὴν
ἀνταλλαγὴν.

Πρώτη δὲ ἐκ τῶν προνοητικῶν τούτων μέ-
τρων τῆς κυβερνήσεως, προκύψασα εἰς τοὺς πολίτας
ἐπιζήμιος συνέπεια ἦτον, ὅτι ἐπλήρουν αὐτὴν (καὶ
οἱ ὀφειλέται τῆς κυβερνήσεως εἶναι πάντοτε περισ-
σότεροι) ὡς τοκογλύφον μὲ ὑποκετιμημένα παρὰ
τῆς ἰδίας νομίσματα, αἵτινα ἐκεῖνοι ἠγόραζον ὑπερ-
τιμημένα εἰς τὴν ἀγορὰν, διότι εἰς ταύτην ἴσχυεν
ἢ ἡ αὐθαίρετος τιμὴ τῶν κερδοσκοπῶν, ἢ ἐκεῖνη ἣν
ἀνέκαθεν εἶχε προσδιορίσει τὸ μνησθὲν Διάταγμα εἰς
τὰ ξένα νομίσματα.

Δευτέρα συνέπεια ἦτον ἡ ἀνισχυρότης τῆς κυβερ-
νήσεως τοῦ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις, ὅσων
προσέφερον εἰς ἀντάλλαγμα τὰ κατηραμένα πλέον
νομίσματα, καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς προσφυγῆς αὐτῶν εἰς
τοκογλύφους καὶ Τραπεζίτας, οἵτινες οὐδένα πλέον
φραγμὸν ἔθετον εἰς τὰς ὑποτιμήσεις των ἠγόραζον

τὰ μικρὰ νομίσματα, ἢ ἀργυρὰ κλάσματα εἰς εὐτελεστάτην τιμὴν, λ. χ. τὸ καλούμενον ἑξάρι ἢ ἑξόβολον ἀξίας πρότερον 36 λεπτῶν, ἡγόραζον ἀντὶ 20 καὶ 18, — τὴν Αὐστριακὴν σφάντσια ἀξίας πρότερον 95 λεπτῶν, ἀντὶ 45 ἢ 40 καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Τρίτη τέλος ἦτον, ὅτι ἐπεβαρύνοντο μᾶλλον καὶ ἐπτώχευον αἱ κατώτεραι καὶ ἐργατικαὶ τάξεις τῆς κοινωνίας, αἵτινες πάντοτε δυστυχῶς εἶναι καὶ καθ' ὅλα αἱ μᾶλλον φορολογούμεναι, διότι αἱ ἀνώτεραι καὶ εὐποροὶ οὐτε ἀποταμιεύουν ἐκ τῶν ὑστερημάτων, οὐτε δοκιμάζουν ἐπαισθητὴν ἐλάττωσιν εἰς τὰς προσόδους των ἐκ τῶν πρὸς τὴν κυβέρνησιν πληρωμῶν των, οὐτε ἔχουν ἀνάγκην ν' ἀνταλλάξωσι τὸ χρηματικόν των. Δὲν λέγομεν ὁμῶς ὅτι αὐταὶ ἔμενον παντάπασιν ἀλώβητοι, ἀλλ' ὅτι ἀναλόγως ἐδοκίμαζον ἡττονας ζημίας.

Ἔνεκα δὲ τῶν συνεπειῶν τούτων πολλοὶ ἐπλαγιάζον, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, μὲ πλήρη καὶ ἠγεύροντο μὲ κενὰ βαλάντια, ἕτεροι δὲ κατὰ τὰς παραμονὰς καὶ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς εἰσαγωγῆς τῶν νέων νομισμάτων, ἐζήτουν μὲ τὰ παλαιὰ καὶ δὲν εὕρισκον ν' ἀγοράσωσιν ἄρτον, ἐκτὸς ἂν τὰ παρεχώρουν μὲ ἔκπτωσιν 50 ἢ 60 τοῖς ἑκατόν. Ἔτεροι τέλος ὡς ἀπεγνωσμένοι ἐβλασφήμουν καὶ ἔθνος, καὶ βασιλείαν, καὶ Ἐνωσιν, καὶ τὰ πάντα. Οὗτοι λησμονοῦντες ἢ ἀγνοοῦντες τοὺς ἐνόχους καὶ αἰτίους τῶν δεινῶν των, ἀναθεμάτιζον τοὺς ἀθώους. Ἴδου ἔνεκα τῶν κερδοσκοπικῶν καὶ κακῶν, ἢ ἔστω καὶ ἀπερισχέπτων μέτρων τῆς εἰς τίνα ἀκμὴν ὠθοῦσε τοὺς ἀνθρώπους ἡ κυβέρνησις, καὶ ἔπειτα ἀπαιτοῦσε καὶ ὑπὲρ αὐτῆς νὰ συμπαθῶσι, καὶ τὴν μεταπολίτευσιν νὰ ἐκθαιιάζωσι.

Τὸ λυπηρότερον ὁμῶς πάντων καὶ πρὸς πᾶσαν ἔντιμον συνείδησιν δυσθαρήντικώτερον ἦτον, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία κυβέρνησις (καὶ τοῦτο λέγομεν μὲ ἄκραν τῆς ψυχῆς μας θλίψιν), εἴτε καθ' ἑξῆς, εἴτε κυριευθεῖσα ἐπὶ τέλους ὑπὸ κερδολιχνείας, ἀνέλαβε πορρήσια ὑπὸ ἀπατηλὴν προσωπίδα, τὸ ἔργον οὕτως εἰπεῖν, τοῦ αἰσχροῦ καὶ πνίκτου τοκογλύφου, ἢ μᾶλλον τοῦ κλέπτου καὶ ἄρπαγος, διότι μετὰ τὴν λήξιν τῆς προθεσμίας μέχρι τῆς ὁποίας ἐδέχετο τὰ ξένα νομίσματα (τὰ Ἰσπανικὰ, τὰς βεγγίνας κ.τ.λ.) μὲ ὑποτίμησιν 20 λεπτῶν ἕκαστον, διέταξε τὴν ὑστεραίαν δι' ἐγκυκλίου τῆς τὰ Ταμεῖα τοῦ κράτους, νὰ ἀνταλλάσσωσι τὰ αὐτὰ νομίσματα μὲ ὑποτίμησιν 80 λεπτῶν, ἅτινα αὐτὴ κατὰ συνέπειαν προηγουμένης συμβάσεως, ἐπώλει μὲ τὴν προτέραν ὑποτίμησιν τῶν 20 λεπτῶν εἰς τὰς Τραπεζὰς Ἐθνικὴν καὶ Ἴονικὴν, αἵτινες πάλιν ὤφειλον νὰ τὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτὴν κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συμβάσεως, εἰς ἰσάξια νομίσματα τοῦ νέου συστήματος.

Πῶς; Ἄπο μιᾶς εἰς ἄλλην ἡμέραν ἐπῆλθε τόση κατάπτωσις εἰς τὰ ξένα νομίσματα; Ἄν τὸ Ἰσπανικὸν δίστηλον ἐτιμᾶτο τὴν προτεραίαν ἀντὶ δραχμῶν 5 καὶ λεπτῶν 80, καὶ ἡ βεγγίνα ἀντὶ δραχμῶν 5 καὶ λεπτῶν 60, διατὶ τὴν ὑστεραίαν ὑπετιμήθησαν κατὰ ἕτερα 60 λεπτὰ ἕκαστον; Καὶ ἂν ἡ κυβέρνησις τὰ ἡγόραζεν εἰς τόσον εὐτελεῆ τιμὴν ἀπὸ τοὺς κατόχους, διατὶ αἱ Τράπεζαι τὰ ἡγόραζον ἐξ αὐτῆς εἰς ἀνωτέραν, ἐνῶ ὤφειλον, ἐπιστρέφουσαι αὐτὰ εἰς νέον νόμισμα, νὰ ὑποστῶσι καὶ τὴν δαπάνην τῆς μετακομίσεως καὶ μετασκευῆς; — Ἄν τῶνόντι, ὡς διεφημίσθη, ἀνεκαλύφθη πλημμύρα ἀργυρίου, καὶ ἡ φήμη αὕτη δὲν ἦτο ἐπινόημα πολιτικόν καὶ τραπεζιτι-